

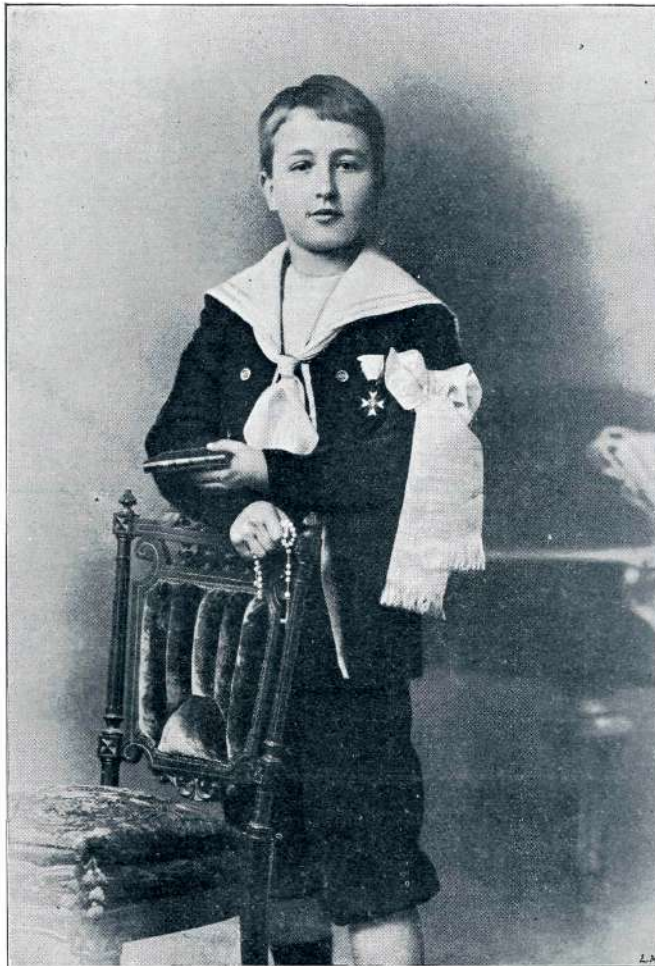
posvetil jezikovnemu preiskavanju daljšo dobo svojega življenja. Take razprave se ne pišejo po parletnem študiju. Le žal, da je gospod pisatelj, ki se je bil ravno v zadnjem času odločil, da bo kaj več pisal o pravilih naše pisave ter nam izdal toli potrebno znanstveno slovnico, jako nevarno obolel in se skoro bori s smrtjo. Dal Bog, da ozdravi!

Članke tega odtiska je napisal prof. Štrekelj po povodu lani izšlega *Antibarbara*, ki ga je začel izdajati dr. Tominšek. Tominškov *Antibarbarus* obsega sicer tudi mnogo dobrega, a nesreča je hotela, da mu je dr. Tominšek na poslednjih štirih straneh — kakor se vidi, v zadnjem hipu pred natisom — kot dodatek pridejal nekaj „pravopisne drobnjavi“, kakor jo sam imenuje, ki je v primeri z ostalo vsebino res prava Ahilejeva peta in mora zadeti na hud odpor. V tem drobižu je branil dr. Tominšek tudi reko, „gre se za kaj“, kar je bil Štrekelj že pred več leti proglasil za stvar, ki je posneta po nemščini. Izzvan po tem ugovoru je profesor Štrekelj nastopil, da brani svojo trditev; zraven je porabil to priliko, da vzame v pretres tudi ves ostali *Antibarbarus*. Ker je stvar za pisavo velike važnosti, se hočemo po vrsti dotekniti vseh 9 toček, ki jih prof. Štrekelj zavrača.

V prvem članku (str. 1—5) dokazuje Štrekelj, da je reko „gre se za kaj“ posneta po nemščini in da se mora v slov. rabiti brez „se“, torej: gre nam za kaj. Dokaz je tako temeljit, da mora pač prepričati najnevernejšega Tomaža.

Drugi članek (6—16) zagovarja končnico — „irati“ za tuje glagole kakor n. pr. marširati, urgirati itd., ki jo zameta dr. Tominšek. Tominšek je po skoro neumljivem načelu nanovo pogrel neslano vsiljevanje Bežkovo in Ivanov-vo, ki sta se navzlic soglasni tradiciji slovenske pisave izrekla proti končnici — „irati“. Komur pot, ki jo pozna tradicija slov. pisave, ni dovolj sveta, da bi hodil po njej in pisal: marširati, urgirati, itd., naj sedaj prebere naravnost klasičen članek Štrekljev, ki tudi z drugih stališč dokazuje opravičenost naše tradicije. Kdor se noče osmešiti, naj govori: študirati, imponirati, desinficirati . . .

V tretjem članku (16—19) zavrača Tominšekovo neosnovano mnenje, da bi bila pridevniška raba: „rajša sem lepo oblečena“ napačna; da se sme rabiti ta oblika (rajša), je dokazal Štrekelj ne samo iz slovenščine, temveč tudi iz drugih slovanskih jezikov, ki so jo tako za ženski kakor tudi za srednji (rajše) in moški spol (rajši) dobro ohranili. — Glede rabe bi mi pristavili sledeče: Ker se je pridevniška raba, ki je starejša od prislovne, ohranila tudi še v naši novejši in najnovejši pisavi, ima Levec pravico, da jo sprejme v knjigo ter postavlja pravilo, da se piše n. pr. „Hlapec rajši dela, hči rajša bere, dete rajše spi“ (str. 36, 21). Vendar je pa naše mnenje, da je Levec po krivici vzel vso pravico prislovni rabi, ker se ni pojavila samo v slovenščini, temveč tudi v srbohrvaščini in češčini. Zato bi bil Levec poleg nje dopustiti tudi še prislovno rabo ter reči, da se piše oboje pravilno: hlapec rajši (ali raje) dela, hči rajša (ali raje) bere, dete rajše (ali raje) spi; da je prislov raje zavrget, je ravnal samovoljno. Kako samovoljno je Levec tu postopal, se vidi iz vzporedne zveze, kjer stoji na enakem mestu in z enako veljavo — deležnik, kateremu Levec brez strahu odkazuje pridevniško in prislovno

NAJMLAJŠI NAROČNIK „DOM IN SVETA“.

rabo. O tem namreč določa: „Pridevni deležnik se . . . s samostalnikom ujema . . . n. pr. ugleda slepca, sedečega na kamenu . . . Ta deležnik pa stoji pri imenovalniku vseh števil lahko tudi prislovno . . . n. pr. Jezus in Peter prideta, potujoč po svetu, do krasnega poslopja.“ (Pravopis, 43). Čemu Levec v enakih primerih ne določa enakih „pravil“? Toda Levec si ni dovolil samo te nedoslednosti, temuč je šel še veliko bolj v stran. Za tvornopretekli deležnik je določil sploh samo prislovno rabo in čisto samovoljno navzlic vsi zgodovini in najnovejši pisavi postavil pravilo: „Tvornopretekli deležnik I. se ne sklanja, kadar stoji prislovno, ter ohrani v vseh spolih in številih svojo stalno obliko n. pr. . . . Čaplja, domanje močvirje zapustivši (!), leti v visoke oblake“ (str. 43). Deležnik potemtakem, pri katerem je prislov sploh nonsensus, more ali celo mora imeti prislov, pridevnik rajši pa, ki je v resnici prislov razvil, ga ne sme imeti! Vprašam, kdo se ne bo spotikal nad takimi pravili? Zgodovina naše novejši pisave nam kaže, da so te vrste deležniki in pridevniki rajši, rajša, rajše imeli enako usodo in bi jo zaslužili tudi v Levčevem pravopisu. Seveda bodo taka naivna pravila ostala le pobožna želja, kakor sploh cela dolga vrsta Levčevih „pravil“! Pisava zadnjega časa je ravnala z vsemi tremi primeri enako, tako imamo n. pr. pridevniško rabo še pri tvorno-